

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Využití platebních karet v České republice

Use of payment cards in the Czech Republic

Simona Švarcová

Plzeň 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Využití platebních karet v České republice“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 24. dubna 2022

v. r. Simona Švarcová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Ing. Janě Šturcové, Ph.D za odborné rady, připomínky a především za čas strávený nad touto prací. Dále bych chtěla poděkovat své sestře za cenné rady a také mé rodině za trpělivost a podporu po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod.....	6
Cíl a metodika.....	7
1 Historie platebních karet.....	8
1.1 Počátky vzniku prvních platebních karet.....	8
1.2 Univerzální platební karty	9
1.3 Bankovní karty	10
1.4 Rozvoj v Evropě.....	11
1.4.1 Velká Británie	11
1.4.2 Francie.....	12
1.4.3 Německo.....	13
1.5 Historie platebních karet v České republice	13
2 Druhy platebních karet.....	15
2.1 Rozdělení dle způsobu zúčtování	15
2.2 Rozdělení dle způsobu provedení.....	16
2.3 Rozdělení dle použité technologie.....	17
2.4 Rozdělení dle vydávající asociace.....	17
3 Náležitosti platebních karet.....	18
4 Vydávání platebních karet	21
5 Využití platebních karet	23
5.1 Výběr hotovosti z bankomatu.....	23
5.2 Výběr hotovosti proti předložení karty.....	24
5.3 Platba za zboží či služby v obchodním domě.....	24
5.4 Platba na internetových sítích.....	25
5.5 Transakce MO/TO.....	26

5.6	Cash Back.....	26
5.7	Doprovodné služby	26
6	Výhody a nevýhody platebních karet.....	27
6.1	Výhody a nevýhody z pohledu klienta.....	27
6.2	Výhody a nevýhody z pohledu vydavatele karet a obchodníka.....	28
7	Bezpečnost platebních karet a možná rizika	29
7.1	Typy podvodů	30
7.2	Techniky podvodů.....	31
8	Trh platebních karet v České republice	33
9	Vývoj na trhu platebních karet ve vybraných letech	34
9.1	Počet akceptačních míst	34
9.2	Počet vydaných platebních karet.....	36
9.2.1	Debetní karty.....	36
9.2.2	Kreditní a charge karty	37
9.3	Bankomaty a výběry hotovosti.....	38
9.4	Transakce u obchodníků	40
9.4.1	Domácí platby.....	40
9.4.2	Zahraniční platby	41
10	Omezující faktory pro rozšíření platebních karet	43
11	Budoucí vývoj platebních karet.....	45
	Závěr	47

Seznam použité literatury

Seznam tabulek

Seznam obrázků

Abstrakt

Abstract

Úvod

Platební karty jsou na trhu již od začátku minulého století, za tu dobu prošly několika změnami, ať vzhledovými či v nabídce poskytovaných služeb. Byly vytvořeny za účelem zjednodušení a urychlení plateb.

Platební karty jsou v současnosti nejrozšířenějším způsobem platby za zboží či služby. Tato skutečnost je dána tím, že tento způsob je rychlejší a bezpečnější než jsou úhrady v hotovosti. Držitel platební karty, ať už debetní či kreditní, má navíc zřízený běžný účet, díky kterému má přehled o všech provedených transakcích a zůstatku finančních prostředků. Každým rokem počet vydaných karet roste, a s tím i místa akceptující platební karty. Navíc lze využít platební kartu i pro platby malých částek.

Platební karty se stále zdokonalují, držitel karty má možnost si navrhnout vlastní design. Další výhodou je, že má klient možnost svoji platební kartu nahrát do mobilního telefonu či „chytrých hodinek“, díky kterým pak může uskutečňovat veškeré platby. Mnoho platebních karet na trhu také umožňují svým držitelům využívat určité benefity. Do benefitů se řadí především sjednání cestovního pojištění, výběry z bankomatů zdarma po celé České republice. S některými platebními kartami získá její držitel vstup do věrnostních programů, či vstup do letištních salónek. Navíc se do obliby dostávají tzv. virtuální karty, jež jsou vhodné pro platby na internetu.

Rostoucí obliba platebních karet může být spojena i s cestováním do zahraničí. Jak již bylo zmíněno, na kartu si lze sjednat pojištění, druhou výhodou může být skutečnost, že pomocí platební karty může klient v zahraničí zaplatit za služby či zboží.

Tato bakalářská práce bude rozdělena do dvou částí. První část bude teoretická a bude zaměřena na seznámení s platebními kartami. Druhá část bude zaměřena na analýzu trhu platebních karet a na vývoj ve vybraných letech. Závěrem budou zmíněny omezující faktory pro jejich rozšíření a predikce budoucího vývoje.

Cíl a metodika

Hlavním cílem této bakalářské práce bude na základě teoretických východisek charakterizovat trh platebních karet a jejich využívání v České republice. Dílčím cílem poté bude identifikovat a zhodnotit vývoj ve vybraných letech na trhu platebních karet.

Teoretická část bakalářské práce bude zaměřená na historický vývoj platebních karet, jednotlivé druhy, náležitosti a bezpečnost používání. Toho bude dosaženo na základě čerpání informací z odborné literatury a webových stránek.

Dílčího cíle bude dosaženo zejména s využitím metody analýzy. Na základě dostupných dat z webové stránky „Sdružení pro bankovní karty“ v sekci „statistiky“ budou získaná data za vybrané roky zpracovaná, následně uspořádaná do tabulek a grafů a zhodnocená.

V této bakalářské práci budou také charakterizovány omezující faktory pro rozšíření platebních karet a následně bude zmíněn jejich budoucí vývoj.

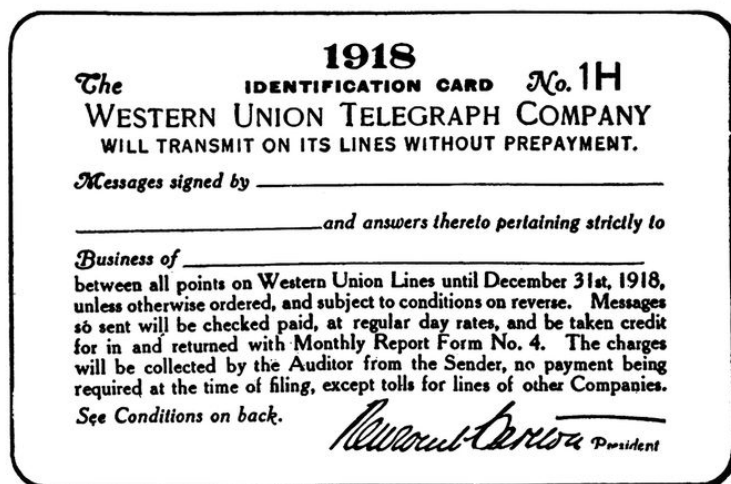
1 Historie platebních karet

Kromě mezinárodních systémů a technických řešení jsou i platební karty vynálezem americkým. Nejdříve se vydávaly karty věrnostní, po nich následovaly karty univerzální a později se na trh dostávaly bankovní karty.

1.1 Počátky vzniku prvních platebních karet

První platební karta, která byla vyrobena z plechu, byla vydána v roce 1914 americkou společností Western Union Telegraph Company, kterou lze vidět na obrázku pod textem. Byla to tzv. Identification Card, kterou právě tato společnost vydávala pro své stálé zákazníky zdarma a s platností jednoho roku. Pomocí této karty mohli zákazníci telefonovat a zasílat telegramy, a to právě prostřednictvím svých poboček bez nutnosti okamžitého zaplacení. Ke konci každého měsíce poté klient obdržel fakturu, která obsahovala seznam všech telefonátů či telegramů, ceny za služby a konečnou dlužnou částku. Tyto karty tedy byly vlastně krátkodobým obchodním úvěrem. Společnost tyto karty začala vydávat z důvodu, aby si udržela své zákazníky a přiměla je k opětovnému využívání služeb. Právě díky tomu lze konstatovat, že tyto první platební karty byly nazývány jako karty věrnostní.

Obr. č. 1: První platební karta

Převzato: Hovorková, K., 2018

Díky zvětšující se konkurenci společnost Sears Roebuck nabídla v roce 1915 svým zákazníkům prodej na splátky, a to ve svém zásilkovém obchodě. O několik let později, v roce 1924, společnost General Petroleum Corporation of California navázala

na fungující systém zvaný „CHARGE-IT“, a tak ve své síti čerpacích stanic nabídla svoji věrnostní platební kartu. Tuto kartu mohli zákazníci využít právě k bezhotovostnímu placení pohonných hmot a služeb v síti čerpacích stanic této společnosti. Karta obvykle platila 3 měsíce a nesla název Courtesy Card.

Díky rostoucí oblíbenosti začaly věrnostní karty nabízet i další společnosti, zejména tedy čerpací stanice Mobil a Shell. Karty, které společnosti nabízely, byly podobné identifikačním štítkům americké armády. Tyto karty byly vyrobeny z plechu a bylo na nich uvedeno jméno zákazníka a číslo karty. Charge Card se tak rozšiřovaly mezi ostatní společnosti a obchodní domy.

Rozvoj karet se zastavil ve 30. letech 20. stol. kvůli hospodářské krizi, a poté za druhé světové války, kdy v roce 1941 americká vláda omezila využívání spotřebních úvěrů, což vedlo i ke klesajícímu používání platebních karet.

Po skončení války začali Američané opět cestovat, a právě této situace využilo několik amerických železničních společností. V roce 1947 zahájily vydávání tzv. Travel Card, jejichž záměrem bylo udržet si stávající obchodní cestující. V tomto roce se sjednotily i letecké společnosti, které svým klientům nabídly kreditní kartu s podmínkou složení vkladu 425 USD, za které poté získali kredit 500 USD.

Tyto věrnostní karty měly však podstatnou nevýhodu, kterou bylo omezení použití pouze na tu síť, na kterou byla karta vydána. Tento nedostatek byl odstraněn s příchodem univerzální platební karty (Juřík, 2003).

1.2 Univerzální platební karty

Po zrození první věrnostní karty následoval vznik první univerzální platební karty, a to od společnosti Diners Club International v roce 1950. Její vznik je spojen s následující historkou, která se odehrávala v roce 1949, kdy Frank McNamara uspořádal večeři pro své klienty v restauraci Major's Cabin Grill v New Yorku. Když mělo dojít k placení účtu, Frank si uvědomil, že si sako s peněženkou nechal doma, jelikož si vzal sako jiné. Restaurace mu nabídla že je možné, aby účet zaplatil při příští návštěvě, ale to Frank odmítnul a zavolal své ženě, která přinesla dlužnou částku.

Po této události dospěl k závěru, proč je nutné, aby byli lidé omezeni hotovostí, kterou mají právě u sebe. Jeho myšlenky ho přivedly k založení klubu zvaný Diners Club, jehož úkolem bylo svým klientům vydávat právě úvěrové karty Charge Card, které

sloužily k bezhotovostnímu placení v restauracích. Později se ale připojily i hotely, restaurace a obchody, které s klubem uzavřely smlouvu, kdy tak pro nákupy dražšího zboží či služeb vznikla první víceúčelová úvěrová karta nazvaná jako Travel & Entertainment Card. Jelikož společnosti, které mohly karty vydávat, nenesly rizika, rozhodl se Diners Club zavést poplatek činící 5-7 % z částky nákupu, který uhradil příjemce karty a dále také roční poplatek 5 USD za vydání a správu karty.

Společnost Diners Club International voji činnost zahájila 28. ledna 1950, ale již v únoru téhož roku dostalo 200 vybraných klientů z Empire State Building svoji papírovou Credit Identification Card, kterou využívali k placení v luxusních restauracích a hotelech. Několik měsíců poté Frankův přítel založil podobný systém, ale protože neměl dostatek prostředků na financování, rozhodli se tedy spojit jejich firmy, což vedlo k vytvoření celostátní Charge Card v USA.

Obliba těchto karet rostla, přičemž nejvíce tedy u klientů, kteří cestovali služebně mimo domov. V 50. letech 20. století počet klientů a obchodníků rostl téměř exponenciálně a v 60. letech se společnost Diners Club stala kulturní ikonou, jelikož jejich kartu vlastnili herci z Hollywoodu či politici. V roce 1965 se Československo zařadilo mezi první zemi sovětského bloku, kde byly akceptovány platební karty právě od Diners Club. Dodnes tyto karty patří mezi nejlepší kartové produkty, které jsou zaměřeny na ty nejnáročnější privátní či firemní klienty (Juřík, 2003).

1.3 Bankovní karty

První bankovní karty vznikly z důvodu, že obchodníci, kteří podepsali smlouvu o přijímání platebních karet, ušetřili značné finanční prostředky na projekt vlastní platební karty. Dále také tato smlouva eliminovala riziko nezaplacených účtů u karet, které obchodníci vydávali.

První bankou, která začala v roce 1951 vydávat tyto karty, byla The Franklin National Bank v New Yorku. Postupem času se přidaly i další banky, ale zpočátku jim vydávání karet přinášelo spíše velké ztráty kvůli počátečním investicím do projektu platebních karet či technologií. Takové ztráty zapříčinily, že spousta bank byla nucena projekt zastavit a v roce 1957 bankovní platební karty vydávalo pouze 27 amerických bank.

V roce 1958 Bank of America odstartovala Bank of Americard, což byl projekt bankovní platební karty. Tento projekt byl natolik úspěšný, že se během prvního roku

od zahájení vydávání těchto karet vydalo přes jeden milion. O několik let později, v roce 1966, nabídla Bank of America vydávání těchto karet i ostatním bankám v Americe a v zahraničí, a to na základě licence, kterou poskytovala Bank of Americard Service Corporation. Prvním zahraničním vydavatelem karet Bank Americard byla Barclay's Bank ve Velké Británii.

Největší nevýhodou bylo, že tyto karty nenesly název vydávající banky, ale právě banky Bank of America, což se přidruženým bankám nelíbilo a požadovaly větší nezávislost. V roce 1970 tak vznikla dvě samostatná sdružení s názvy National Bank Americard Corporation pro USA a pro ostatní státy International Bank Americard Corporation, z nichž v roce 1977 vznikla společnost VISA USA a VISA International.

Konkurenti Bank of America z Kalifornie vytvořili společnost California Bank Card Association, která americkým bankám nabídla vlastní systém platebních karet. V roce 1966 tak vznikla asociace, která nebyla řízena pouze jednou bankou jako tomu bylo u systému Bank Americard. Původní název byl Master – Charge, ale dnes nese obchodní jméno MasterCard.

Třetím nejrozšířenějším systémem zahájeným v roce 1958 byl od společnosti American Express, kdy začala vydávat známé Green Card, ke které se přidala o několik let později i Gold Card. Portfolio karet se rozrůstalo, a to díky tomu, že karty byly dělané podle představ trhu. V současnosti tato společnost nabízí širokou škálu platebních karet (Schlossberger, Hozák & kol., 2000).

1.4 Rozvoj v Evropě

Nejrozvinutějšími evropskými státy v oblasti platebních karet byly Velká Británie, Francie a Německo, a proto zde budou zmíněny.

1.4.1 Velká Británie

Počátky identifikační karty pro bankovní účely začínají v roce 1965, kdy takové karty začala vydávat National Provincial Bank. Byly to šekové záruční karty, které sloužily k výběru hotovosti v jejích pobočkách, a to do částky 20 GBP. Zájem o tyto šeky k záruční karty byl natolik veliký, že se do tohoto systému do roku 1969 zapojilo přes 53 milionů klientů 57 britských bank. Zaručená částka se postupně zvyšovala a po roce 1977 byly zavedeny dva druhy karet, jejichž limit činil 100 GBP a 250 GBP. Od 90. let

20. století jsou šekové záruční karty chráněny hologramem zobrazujícím busty Williama Shakespeara.

V roce 1965 Westminster Bank vydala první mezinárodní platební kartu v Evropě, kdy vybraným klientům nabídla Charge Card, a to ve spolupráci s Diners Club International. O rok později Barclays Bank zakoupila licenci BankAmericard a v roce 1967 byly zavedeny první bankomaty „Cash Point“. Zájem o karty Barclaycard rostl, a tak banka rozšířila obchod i v dalších zemích. V roce 1971 tak počet klientů mimo Velkou Británii používající jejich karty přesáhl 32 000. V roce 1977 se tato banka zařadila mezi největšího vydavatele kreditních karet VISA mimo USA a o 11 let poté se banka stala členem asociace MasterCard.

Ostatní banky působící ve Velké Británii založily v roce 1972 kreditní kartu Access, kterou bylo možné využívat pouze na území Velké Británie. Až v roce 1975, kdy se stal tento systém součástí Interbank Card Association, bylo možné tyto karty využívat i mimo území Velké Británie (Juřík, 2003).

1.4.2 Francie

Ve Francii začíná historie platebních karet v roce 1967, kdy Sociétés Marseillaise de Crédit vydala děrné štítky umožňující výběr hotovosti z prvních bankomatů. První „zlaté karty“ Carte d'Or začala vydávat společnost SOVAC, kterou v roce 1973 koupila Crédit Agricole a Crédit Mutuel a o pět let později byla transformována do společnosti Eurocard France.

V roce 1967 si banky uvědomily, že je používání šeků moc nákladné, a navíc francouzské zákony zakazovaly bankám účtovat klientům poplatky za vydávání šeků. Sociétés Générale se chopila příležitosti a s ostatními bankami začala diskusi o možnosti zavedení společného systému platebních karet. Ve stejný rok Sociétés Générale s ostatními společnostmi založily mezibankovní skupinu s názvem Carte Bleue (Modrá karta). Na začátku 70. let 20. století byly založeny i další systémy národních platebních karet, jako například kartové systémy od Crédit Agricole a Crédit Mutuel, které se později spojily do jednoho systému pojmenovaného Carte Verde (Zelená karta), jež se v roce 1984 stala součástí systému Carte Bleue. V roce 1971 byly Carte Bleue opatřeny magnetickým proužkem, díky nimž bylo možné karty využít k výběru hotovosti z bankomatů, které se začaly v tento rok instalovat. V roce 1980 bylo od Sociétés Credit nainstalováno již 245 bankomatů, které byly zapojeny do systému Carte Bleue.

V té době přišla nabídka, že by mohly největší banky vydávat karty Diners Club a American Express. Bankám se tento nápad moc nezamlouval, jelikož chtěly svým kartám Carte Bleue a Carte Verde dodat mezinárodní platnost, a tak se začalo jednat o členství v systému BankAmericard. Po dlouhých jednání o podmínkách mezi americkými a francouzskými bankami se v roce 1973 Carte Bleue stalo členem BankAmericard. Mezinárodní karty, které se vydávaly od roku 1974, nesly znaky „CB“ i VISA na přední straně. Crédit Agricole se stala členem platebních karet Eurocard až v roce 1977 a o rok později vydala první mezinárodní karty Eurocard/MasterCard. 31. července v roce 1985 proběhlo jednání o uzavření dohody o sjednocení „modré banky“ a „zelené banky“ do systému „Carte Bleue“ (Juřík, 2003).

1.4.3 Německo

Německo bylo zemí, která v 60. letech 20. století místo kreditních karet zavedla pouze karty platební, a to v omezeném rozsahu, ale na druhou stranu stála za názorem zavedení celoevropského systému zaručených šeků. V roce 1972 německé banky zavedly eurošeky (eurocheque – „ec“) mezi své portfolio nabízených produktů, které vydávaly k běžným účtům. První off-line bankomaty zavedly banky v Německu až v roce 1986, kdy se hotovost vyplácela pouze na karty „ec“.

První karty Eurocard byly vydávány některými bankami na konci 70. let 20. stol. V roce 1982 byla založena společnost Gesellschaft für Zahlungssysteme (GZS), která jménem ostatních bank zastupovala zhruba 3000 německých bank a spořitelén v asociaci Eurocard a eurocheque International a současně také GZS uzavírala smlouvy a akceptovala karty Eurocard/MasterCard. V roce 1990 přišly německé banky s návrhem, že by se z GZS stalo pouhé zpracovací centrum, jelikož tyto banky přinášely GZS kolem 70 % příjmů a výnosů, ale neměly na vedení GZS takový podíl, což se jim nelíbilo. V roce 1996 byly od GZS vydávány také karty VISA a od 1997 došlo k rozdělení společnosti na GZS na provozní společnost a licenční a obchodní společnost EURO Kartensysteme (Juřík, 2003).

1.5 Historie platebních karet v České republice

Akceptace platebních karet v České republice byla zavedena v roce 1969, kdy prvními kartami, které zde byly přijímány, byly Diners Club a poté karty American Express.

Do roku 1990 zde byly akceptovány další karty jako jsou MasterCard, JBC, VISA a na krátký čas i Air Plus či enRoute.

V roce 1988 Živnostenská banka vydala první platební kartu v České republice. Byly to tzv. dispoziční karty, které sloužily především k výběru odběrních poukazů PZO Tuzex v pobočkách SBČS a ČSOB, ale také k bezhotovostnímu placení v prodejnách Tuzex. První bankomatové karty vydaly v červnu 1989 Česká státní spořitelna a Slovenská štátná sporitelňa, kdy bankomaty pracovaly v off-line režimu.

Rozvoj bankovních karet započal v roce 1990, kdy Komerční banka nabídla společné budování a provozování moderního platebního systému. Tuto nabídku akceptovala Agrobanka, Investiční banka, Poštovní banka, Tatra banka a VÚB (Všeobecná úvěrová banka). V roce 1992 byly do provozu uvedeny on-line bankomaty a o rok později Komerční banka uvedla do provozu i první platební terminály. Rakouská pobočka společnosti Diners Club v září v roce 1998 v České republice založila dceřinou společnost a v tento samý rok Česká spořitelna zapojila své bankomaty do sítě Europay/Mastercard (Juřík, 1999).

2 Druhy platebních karet

Klasifikace platebních karet není jednotná, je možné je rozčlenit podle různých kritérií, přičemž nejčastější dělení je podle uživatele, způsobu zúčtování, způsobu provedení, vydávající asociace, použitelnosti a podle technologie.

Kantnerová (2016) člení platební karty z hlediska uživatele na:

- osobní – tento druh platební karty je určen pro soukromé osoby,
- služební – určené pro podnikatelské subjekty.

2.1 Rozdělení dle způsobu zúčtování

Podle způsobu zúčtování (jakým způsobem se banka dostane k penězům, které klient utratil) Kantnerová (2016) rozděluje platební karty na:

- Debit Card (debetní karta),
- Credit Card (kreditní karta),
- Charge Card (platební karta),
- předplacené.

Debetní karta je takový druh platební karty, jež se vydává automaticky při zřízení běžného účtu. Prostřednictvím této karty se realizuje výběr hotovosti z bankomatu, platby u obchodníků či platby na internetu. Na rozdíl ale od karty kreditní klient čerpá vlastní finanční prostředky, které má na daném účtu k dispozici. Zúčtování všech provedených transakcí bývá většinou ihned, či pár dní po jejich provedení. Pokud klient nemá dostatek finančních prostředků, je možné si sjednat tzv. kontokorent, kdy je možné „jít do mínusu“, což znamená, že klient jde do debetu, proto je tato karta nazývána jako debetní. U této karty je vždy účtován poplatek za vedení účtu, a poplatky ostatní se odvíjí od daných bank a jejich sazebníků. Ke kartě je také možnost sjednat si cestovní pojištění (Souček, 2018).

Kreditní karta je typ karty, díky které se čerpají finanční prostředky banky, čímž banka klientovi poskytuje spotřebitelský úvěr. O tento typ platební karty si může klient zažádat, aniž by měl u dané banky vytvořený běžný účet. Princip spočívá v tom, že banka stanoví kreditní limit, do jehož výše je možné prostředky čerpat, ale obvykle stanoví i limit hotovostní. Úvěr je poté splácen v předem stanovených splátkách. Je ale

možné využít tzv. bezúročného období (obvykle 30–60 dnů), během kterého je možné splatit závazek, aniž by byl dluh zatížen úrokem. Pokud ale bude do data splatnosti uhrazena pouze část dluhu, pak bude banka dlužnou částku úročit dle sazebníku. Tento typ platební karty je určen především pro bezhotovostní platby, a to zejména při internetových platbách. Významnou nevýhodou je výběr z bankomatů, který je většinou úročen vysokou sazbou (Nacher, 2012).

Charge karty jsou podobné kreditním kartám, přičemž rozdíl spočívá v uhrazení dluhu, kdy klient po skončení účetního cyklu zaplatí celý dluh najednou a bez úroku. Tento typ je rozšířen především ve firmách.

Karty předplacené jsou typem karty fungujícím na principu jako předplacená karta od mobilních operátorů. Nejdříve je na kartu vložena určitá částka, se kterou klient disponuje do té doby, než ji celou vyčerpá.

Kantnerová (2016) dále uvádí, že k tomuto rozdělení dále patří nákupní úvěrové karty, „afinity“ a co-brandové karty. Nákupní úvěrové karty jsou vydávány nebankovními institucemi. Fungují na stejném principu jako karty kreditní, ale odlišují se v ceně, výši úročení a omezené použitelnosti. Dalším typem jsou tzv. „afinity“ karty, které vydávají organizace společně s organizací jinou a držitelům těchto karet jsou obvykle nabízeny zvýhodněné podmínky. Dále se sem řadí co-brandové karty, které jsou výsledkem mezi bankou a jinou nebankovní společností (např. obchodní domy, aerolinky) a pro klienta představuje výhodnější podmínky a možnosti uplatnění.

2.2 Rozdělení dle způsobu provedení

Kantnerová (2016) dále platební karty člení podle způsobu provedení, kdy se rozlišují dva základní druhy:

- embosované – typ platební karty, kdy jsou všechny identifikační údaje na kartě přímo vyražené. Pomocí této karty je pak možné s ní platit i u obchodníků, kteří nemají ve svých provozovnách elektronické terminály, ale pouze mechanické zařízení zvané imprintery, do nichž se karta musí vložit. Nevýhodou těchto karet jsou vyšší poplatky, než je tomu u karet elektronických,
- elektronické – tento typ se vyznačuje tím, že jsou použitelné pouze pro takové transakce, které jsou on-line ověřeny v kartovém centru (tzn. platby a výběry pouze u těch obchodníků, kteří disponují s elektronickým platebním

terminálem). Výhodou jsou nízké poplatky, téměř nulová šance možnosti odcizení.

2.3 Rozdělení dle použité technologie

Kantnerová (2016) ve své knize uvádí členění platebních karet podle použité technologie, a to na karty:

- s magnetickým proužkem – tento typ disponuje se třemi záznamovými stopami, kdy první a druhá obsahují údaje o majiteli dané karty a slouží pouze pro čtení dat, přičemž třetí stopa umožňuje jak čtení, tak i záznam dat. Nevýhoda spočívá v tom, že magnetický proužek neumožní takové zabezpečení dat jako je to u čipu, a proto na něm není uložený PIN,
- čipové – v kartě je zabudován mikroprocesor s pamětí, díky níž je možné vyšší zabezpečení, které umožňuje uložení PIN. Tyto karty je možné použít i v off-line režimu,
- s laserovým záznamem – takový typ platební karty, kdy se veškerá data zaznamenávají pomocí laserové technologie jako je tomu u vypalování CD. Významnou nevýhodou je jejich výrobní cena, která je dražší než u čipové karty,
- hybridní – druh karty, jež obsahuje jak čip, tak i magnetický proužek.

2.4 Rozdělení dle vydávající asociace

Kantnerová (2016) člení platební karty podle asociace, která dané karty vydává. U nás jsou nejrozšířenější platební karty vydávané mezinárodní asociací VISA a MasterCard. Po značce karty se poté rozlišuje její model, přičemž čím vyšší model klient má, tím je také vyšší cena či limity dané karty. Platební karty ale vydávají i jiné společnosti než tyto dvě, například Diners Club, JBC, American Express či Discover Financial.

Rozdíl mezi kartou vydanou VISOU a MasterCard klient pozná až v zahraničí, kdy je VISA využívanější, ale oproti MasterCard je transakce pomalejší. Každá asociace pak klientům nabízí své výhody, kdy MasterCard nabízí možnost cashback (získání určitého procenta peněz nákupu zpět) či po zaregistrování na určitý portál může klient čerpat další benefity (Moneta, nedatováno).

3 Náležitosti platebních karet

Platební karta je plastická karta, jejíž fyzikální vlastnosti a rozměry odpovídají normě ISO 3554. Rozměr je přesně stanovený, a to 85,6x54,0x0,76 mm. Karta je vyrobená ze tří vrstvého PVC, který má tyto vlastnosti:

- je odolný proti mechanickému namáhání,
- obsahuje nulové procento toxických látek,
- odolný vůči chemickým vlivům během používání,
- a je odolný vůči změnám teplot (Schlossberger, Hozák & kol., 2000).

Platební karta obsahuje určité náležitosti, mezi které patří:

- označení vydavatelské kartové asociace,
- logo banky,
- jméno držitele,
- číslo platební karty,
- platnost karty,
- CVC, CVV kód,
- hologram,
- podpisový proužek,
- EMV čip.

Na následujícím obrázku je možné vidět platební kartu a její náležitosti.

Obr. č. 2: Přední a zadní strana současné platební

Převzato: Česká spořitelna, nedatováno

Označení asociace, která kartu vydala, je umístěno v pravé části karty. Nejznámější vydavatele je možné rozdělit do tří skupin:

- banky a bankovní instituce (MasterCard, VISA či JBC),
- finanční společnosti (Diners Club a American Express),
- obchodní domy, letecké, olejářské společnosti atd. (Dvořák, 2005).

Pomocí **loga** umístěného na přední části platební karty je možné určit, která banka danou kartu vydala.

Jméno majitele karty je vždy označeno latinskou abecedou, v případě firemního účtu je možné uvést jméno firmy na 27 znaků.

Číslo platební karty je tvořeno z 16 číslic rozdělených na čtyři čtyřčíslí. Hned první číslice označují oblast společnosti, jež danou kartu vydala. Nejčastějšími vydavateli platebních karet jsou z bankovního a finančního sektoru, které mají číslo 4 nebo 5. Například aerolinky spadají pod číslo 2, cestovní sektor má číslo 3 apod. Dále možné zjistit typ karty, které je možné zjistit pomocí prvního čísla společně se šestičíslím. Od sedmé číslice do předposlední je kombinace číslic, která vypovídá o osobním čísle majitele karty. A poslední číslo slouží jako kontrolní, tedy určuje platnost celého kódu (Ondráčková, 2013).

Doba platnosti karty je vyznačená na přední straně, a to jako měsíc a rok uvádějící konec platnosti, anebo včetně začátku platnosti karty. Po skončení platnosti je platební karta automaticky zablokována a nelze ji používat (Dvořák, 2005).

CVC kód je u vydaných karet Maestro a MasterCard a **kód CVV** se používá u karet VISA. Tento kód, jež obsahuje tři čísla, je umístěn na zadní kartě a z bezpečnostních důvodů není vyražen. Kód je vyžadován v případě internetových platbách, a to z toho důvodu, že se nevyžaduje PIN kód (Moneta, nedatováno).

Hologram je ochranný prvek proti padělání platební karty a byl zaveden v roce 1981 od MasterCard a později tento prvek zavedly i asociace VISA a JBC. Nejčastější je použití dvou nebo třírozměrné lisovaného hologramu. Na kartu je upevněn na přední části, kdy se hologram zaznamenaný do fotocitlivého polyméru překopíruje do kovové raznice a z té je poté přetištěn do speciální polymerní folie, která je poté upevněna právě na přední stranu (Juřík, 1999).

Podpisový proužek je umístěný na zadní části platební karty. Podpisový vzor držitele karty je zaznamenaný na speciálním proužku papíru. Tento speciální druh papíru je citlivý na gumování či chemikálie, a tak případný zásah do jeho struktury zapříčiní vystoupení drobného textu „VOID“, což je v překladu „NEPLATNÝ“ (Juřík, 1999).

U čipových karet se navíc nachází **EMV čip**, který je většinou umístěn v levé přední části karty. V bankovníctví se používají mikroprocesorové karty, které chrání svá uložená data. Při platbě odpadá nutnost přímého spojení mezi bankou a klientem.

Standardizace a umístění čipu podléhá standardům EMV vytvořené spoluprací mezi asociacemi Europay, MasterCard a VISA. Od roku 2005 byla většina nových vydaných karet vybavena čipem. Mezi hlavní výhody čipových karet patří vyšší bezpečnost, nižší náklady na provoz či možnosti doplňkových služeb (Dvořák, 2005).

4 Vydávání platebních karet

Platební karta se obvykle vydává automaticky ke zřízení běžného účtu. U karet kreditních tomu tak není, jelikož je nutné o ni zažádat. Základní podmínkou je minimální věk 18 let, dále je potřeba zjistit, zda bude klient schopen splácet budoucí úvěr z kreditní karty, tzn. zda má trvalý příjem. Bance však nezáleží na druhu příjmů, ten ale musí splňovat určitou hranici (Peníze.cz, nedatováno).

Platební kartu je možné si vyzvednout na pobočce dané banky, anebo je možné ji zaslat poštou. Nejjednodušším způsobem, jak je možné platební kartu aktivovat, je vložit ji bankomatu či do platebního terminálu se zadáním PINu (ten je zaslán s kartou, či je možné ho zjistit přímo na pobočce nebo v internetovém bankovníctví). Další způsobem je kartu aktivovat v internetovém bankovníctví nebo na poště. Teprve po aktivaci je možné kartu používat.

S používáním a vydáváním platebních karet se také pojí určité poplatky, jejich výše se liší podle vydávající banky, kterými dle Finance.cz jsou:

- poplatek za vydání či vedení – dnes již většina bank nabízí platební karty zdarma, avšak vedení karty mezinárodní bývá zpoplatněno,
- poplatek za výběr z bankomatu – některé banky nabízí bezplatné výběry z vlastních bankomatů, ale existují i banky, které nabízí výběry ve všech bankomatech zcela zdarma. Výběry v zahraničí bývají obvykle zpoplatněny i v případě, že se jedná o bankomat takové banky, u které má klient platební kartu,
- poplatky za blokaci odcizené karty, popř. vydání náhradní – vždy je nutné si zjistit, zda takové služby banka zpoplatňuje či nikoli,
- poplatky za vydání dodatkové karty – takové karty jsou vydávány k hlavní platební kartě a ostatní karty jsou využívány rodinnými příslušníky.

Některé banky stanovují limity, kterých se musí držitel platební karty držet. Jedná se o limit pro výběr hotovosti či pro platby platební kartou – ať už v obchodě či na internetu. Limity, které mohou být denní, týdenní či měsíční, jsou nastaveny dle požadavků klienta, které lze změnit, a to buď přímo na pobočce dané banky či pomocí internetového bankovníctví. Je možné také nastavit pouze dočasný limit, který se po uplynutí doby, na kterou byl sjednán, automaticky změní na sjednaný limit.

V určitých případech je nutné platební kartu blokovat. Blokaci platební karty je možné provést na dočasnou dobu (obvykle na 30 dní) či ji zablokovat trvale. Trvalá blokace platební karty se provádí, pokud byla karta odcizena nebo ji klient ztratil, přičemž žádost o její blokaci podává klient a samotnou blokaci provede banka. Některé banky však umožňují blokaci přímo v internetovém bankovníctví. Je nutné myslet na to, že trvalou blokaci nelze odvolat, a ihned po jejím blokování by si měl klient zažádat o zaslání nové platební karty. Pokud má klient sjednané pojištění proti ztrátě či odcizení karty, nemusí za tuto novou kartu platit (MALL Pay, nedatováno).

Mezinárodní systémy, které platební karty vydávají, pracují na podobných principech a celý průběh transakce probíhá v těchto fázích:

- první fáze – ta začíná ověřením dané transakce, která spočívá v kontrole údajů na platební kartě. Pokud výše dané transakce přesahuje autorizační limit přijímacího místa, musí být provedena autorizace, tj. ověření finančního krytí transakce,
- druhá fáze – ta zahrnuje přenos transakce do clearingového systému, jež probíhá přes počítačové sítě a na tuto síť jsou napojeny jednotlivé banky zúčastněné v daném kartovém systému. Systém provádí clearing veškerých plateb, jež jsou uskutečňovány prostřednictvím karet během daného dne,
- třetí fáze – ta se týká zúčtování plateb, které provádí zúčtovací banka, a to na základě výstupu z clearingového systému v podobě debetních anebo kreditních sald jednotlivých bank (Revenda, 2005).

5 Využití platebních karet

V současnosti je velká řada možností využití platební karty, kdy s nimi mohou být sjednány i doplňkové služby (např. pojištění, asistenční služby atd.). Mezi nejdůležitější funkce platební karty patří:

- výběr hotovosti z bankomatu,
- výběr hotovosti proti předložení karty,
- platba za zboží či služby v obchodním domě,
- platba prostřednictvím internetové sítě,
- transakce MO/TO,
- Cash Back,
- doprovodné služby.

5.1 Výběr hotovosti z bankomatu

K základním funkcím platebních karet patří výběr hotovosti, i když v současnosti není tento způsob tolik využívaný, jelikož mnoho držitelů karet využívá platby přímo prostřednictvím karty, kdy veškeré transakce probíhají přímo (ať už v obchodech pomocí platebního terminálu či na internetových stránkách). Výhodou této možnosti je to, že klient nemusí vybírat svoji hotovost na přepážkách banky (které jsou omezeny provozními hodinami), ale může si hotovost vybrat kdykoliv, jelikož je možné bankomat využít 24 hodin denně. Nevýhodou je fakt, že ne každá banka nabízí výběry hotovosti zdarma ze všech bankomatů, ale výběr je možný pouze u banky, u které byla platební karta vydaná.

Po vložení platební karty do bankomatu je po klientovi vyžádán PIN, po jehož kontrole probíhají další autorizace, jako je např. kontrola zůstatku na účtu či povolené částky výběru (Schlossberger, Hozák & kol., 2000).

Současné bankomaty, které pracují v režimu on-line (trvalé připojení na autorizační centrálu), se dělí na dva druhy, a to na:

- jednoúčelové – které umožňují pouze výběr hotovosti, anebo
- víceúčelové – které kromě této možnosti nabízí i vlastní vklad hotovosti přímo na účet klienta, či výpis z účtu, ale také spousty jiných možností (Dvořák, 2005).

5.2 Výběr hotovosti proti předložení karty

Výběr hotovosti proti předložení karet neboli také tzv. cash advance je způsob transakce, kdy je možné pomocí platební karty vybírat hotovost na pobočkách bank, ale i ve vybraných směnárnách či mezinárodních hotelech. Tuto možnost lze využít pouze u výběrů vyšších částek a pro držitele karty není příliš výhodná, jelikož se na ni vážou vysoké poplatky. Právě kvůli tomu je tento způsob využíván tehdy, kdy není možné využít bankomat (Schlossberger, Hozák & kol., 2000).

5.3 Platba za zboží či služby v obchodním domě

Z hlediska použití platební karty je tento způsob nejvyužívanější, a to z důvodu, že držitel ani obchodník nemusí manipulovat s hotovostí.

Z hlediska provedení platby jsou možné dva způsoby platby, a to:

- s papírovým dokladem – mechanická transakce,
- elektronickým způsobem.

Mechanická transakce je založena na použití mechanického zařízení, tj. imprinteru, který otiskne údaje z embosované platební karty držitele a údaje z identifikačního štítku obchodníka. Ten poté na účtenku doplní odpovídající částku za službu či zboží, datum provedení transakce a v případě nutné autorizace také kód. Držitel karty tento doklad potvrdí svým podpisem a tento doklad obchodník doručí na své náklady bance. Banka tento doklad použije k provedení převodu mezi účtem zákazníka a klienta. Tento způsob provedení platby se dnes již nevyužívá, jelikož je nákladově náročnější, než je tomu u platebních terminálů (Schlossberger, Hozák & kol., 2000).

Elektronický způsob provedení platby je dnes nejvyužívanější, a to z důvodu rozšíření elektronických platebních karet. Platba za zboží a služby funguje přes elektronický platební terminál (EFT POS – Electronic Fund Transfer at Point Of Sale). Jedná se o zařízení, které je tvořené čtečkou dat platební karty, klávesnicí pro zadání dat, procesorem s pamětí, tiskárnou stvrzenky a také komunikačním modemem (Schlossberger, Hozák & kol., 2000).

V současnosti jsou dvě varianty, jak lze provést danou transakci. První možností je, že se platební karta vloží přímo do platebního terminálu (nebo také projetím platební karty skrz čtečku) a poté musí zákazník zadat PIN kód. Druhá možnost je klientsky

oblíbenější, jelikož je možné zaplatit bezkontaktně, tzn. že se platební karta pouze přiloží k platebnímu terminálu, a navíc u částek do 500 Kč není nutné zadávat PIN kód. Pro tento způsob je nutné, aby byla platební karta vybavena čipem. Do obliby se také dostává placení prostřednictvím mobilního telefonu či „chytrých hodinek“, kdy je nutné, aby dané zařízení tuto funkci podporovalo a bylo do něj možné uložit platební kartu. Po schválení transakce platební terminál vytiskne stvrzenku, která obsahuje informace o dané platbě.

5.4 Platba na internetových sítích

Platby přes internet jsou v současnosti nejrozšířenějším typem platby, jelikož se jedná o poměrně rychlou a bezpečnou úhradu, tedy za dodržení základních bezpečnostních pravidel. Takové on-line platby lze provádět z jakéhokoli zařízení, které má ale přístup k internetu. Transakci lze provést dvěma způsoby, a to buď:

- prostřednictvím internetového bankovníctví,
- nebo přímo platební kartou přes platební bránu.

Pro platbu na internetových sítích je možné využít klasický bankovní převod z účtu na účet jiný. Tato možnost platby je nejnáročnější, a to z důvodu ručního zadávání platebních údajů přes internetové bankovníctví. Nevýhodou této formy je fakt, že se transakce neuskuteční okamžitě, ale peníze se doručí na jiný účet i za několik dní.

Metoda online platby prostřednictvím platební brány se stala nejvyužívanější, a to z důvodu rychlosti provedení dané transakce, jelikož se daná platba okamžitě přepíše na účet obchodníka. Transakce probíhají přes platební bránu, která je mezičlánkem mezi obchodníkem a bankou. Nejznámější platební bránou je PayPal a v České republice se kromě této platební brány využívají i další, jako je např. GoPay, PayU, Global Payments, Comgate.

Při platbě je držitel platební karty vyzván k vyplnění čísla karty, její platnosti a CVC kódu. Po zadání údajů je nutné danou transakci dokončit, což je možné pomocí technologie 3D – Secure, po jehož vyvolání je klient vyzván danou transakci dokončit. To probíhalo tak, že byl zákazníkovi poslán šesti místní kód, avšak od 1. 1. 2021 mají všechny banky povinnost ověřovat platby jiným způsobem, čímž je ověření platby v mobilním bankovníctví – ať už zadáním hesla, či pomocí biometrických prvků (otisk prstu, sken obličeje), pokud to mobilní zařízení podporuje (GoPay, 2018).

5.5 Transakce MO/TO

Tento způsob (celým názvem transakce Mail Order/Telephone Order) je využíván především v zásilkovém prodeji anebo při rezervacích ubytování, kdy se k provedení dané platby udávají data o kartě (číslo, platnost karty) i s podpisem držitele. Obchodní místo poté tato data předá bance ke zpracování. Všechny transakce jsou tedy prováděny na riziko klienta, a proto většina bank uzavírá smlouvy s obchodníky na tento typ transakcí pouze výjimečně (Schlossberger, Hozák & kol., 2000).

5.6 Cash Back

Cash Back (v překladu „návrát zpět“) je relativně novým způsobem, jakým je možné vybírat hotovost, a to přímo v obchodě. Princip je založen na tom, že držitel karty může při platbě kartou požádat v obchodě, který tuto možnost nabízí, o vyplacení hotovosti. Tato transakce zpravidla vyžaduje zadání PIN kódu. Výhodou pro klienta je vyšší komfort, jelikož kvůli výběru hotovosti nepotřebuje bankomat, ale také snížení nákladů za případný výběr z bankomatu. Banka, u níž má klient platební kartu, stanovuje maximální denní limit hotovostního výběru u obchodníků, který se pohybuje kolem 3 000 Kč (Dvořák, 2005).

5.7 Doprovodné služby

Kromě funkcí, které zde byly popsány, je také možné k platební kartě sjednat doprovodné služby. Mezi ty nejběžnější se podle Dvořáka (2005) řadí:

- pojištění v různých formách – které souvisí s pojištěním rizik, jako např. pojištění platební karty proti zneužití či její ztrátě (často sjednáváno s pojištěním při ztrátě osobních věcí), cestovní pojištění aj. Každá banka má své podmínky s různými rozsahy plnění a jejich limity,
- asistenční služby – např. právní pomoc či půjčka na nepředpokládané naléhavé cestovní výdaje aj.,
- poskytování slev na určité služby či zboží,
- služby, které se pojí s řešením náhrady a pomoci při ztrátě platební karty.

6 Výhody a nevýhody platebních karet

Platební karty se stávají nejvíce rozšířeným prostředkem bezhotovostního placení, se kterým se pojí nespočet výhod, které čerpá jak klient, vydavatelská společnost, ale i obchodník, který karty přijímá. Na druhou stranu používání platebních karet nese určité nevýhody, přičemž tou hlavní je její odcizení a zneužití.

6.1 Výhody a nevýhody z pohledu klienta

S používáním platebních karet se pojí následující výhody.

- Vyšší bezpečnost oproti hotovosti – klient nemusí u sebe nosit velké částky, které může snadno ztratit. V případě platební karty jsou finanční prostředky chráněny PINem či podpisovým vzorem přímo na kartě. Pokud držitel kartu ztratí, je snadné ji rychle zablokovat, přičemž u ztráty hotovosti klient většinou nic nezmůže.
- Výhoda při cestách v zahraničí – kdy klient nemusí měnit finanční prostředky, čímž šetří jak čas, tak směnárenské poplatky.
- Přehled o financích – majitel účtu má přehled o veškerých jeho financích 24 hodin denně, kde je možné zjistit veškeré provedené či příchozí platby.
- Přístup k penězům – držitel karty má možnost si vybrat hotovost dle potřeby 24 hodin díky bankomatům, které jsou téměř v každém městě.
- Pohodlné placení – v současnosti je téměř každý obchod vybaven platebním terminálem, což odstraňuje nutnost držení hotovosti.
- Možnost úvěru – v případě kreditních karet, kde je hlavní výhodou to, že držitel karty disponuje s penězi banky. Dále je také možnost využití určitých slev, odměn při platbě kartou, ale hlavně také bezúročného období.
- Doplnkové služby – majitel karty si může sjednat např. cestovní či úrazové pojištění (Finance.cz, nedatováno).

Na druhou stranu se s využíváním platebních karet pojí určité nevýhody.

- Možnost odcizení a zneužití – každý vlastník karty by měl proto dodržovat určitá bezpečnostní pravidla.
- Poplatky, které se pojí s využíváním – dnes již většina bank nabízí platební karty zdarma, její vedení či výběry z bankomatů.

- Vysoké úroky – v případě kreditních karet.
- Platba na internetu – při takovém způsobu využití platební karty je nutné znát obchodníka, jelikož se jedná o platbu předem.

6.2 Výhody a nevýhody z pohledu vydavatele karet a obchodníka

Platební karty nesou výhody i pro vydavatele karet, jinak by je samozřejmě nevydávaly. Hlavní výhodou je to, že si banka nabídkou karet snižuje hotovostní obrat a také náklady spojené s hotovostí – tj. snížení počtu pokladen. Banka díky poplatkům (např. za výběry z bankomatů) a doplňkovým službám, které ke kartám nabízí, získává peněžní prostředky. Nevýhodou poté může být skutečnost, že banka či jiná asociace vydávající karty nikdy dopředu neví, kdy a v jaké výši bude klient čerpat úvěr – u kreditních karet.

I obchodníkům může používání platebních karet přinést určité výhody, mezi které se řadí vyšší bezpečnost v důsledku přijímání menší hotovosti, větší obrat (pokud obchodník přijímá platební karty různého druhu, přinese to nejen spokojenost, ale i více potencionálních zákazníků) a zaručená platba. Na druhou stranu hlavní nevýhodou je skutečnost, že obchodník musí investovat do techniky akceptující platební karty, jelikož ty se neustále vyvíjejí. Další významná nevýhoda spočívá v odvádění provize pro vydavatele karet z proběhlé transakce (Dvořák, 2005).

7 Bezpečnost platebních karet a možná rizika

V současnosti je platební karta nejvyužívanějším platebním prostředkem bezhotovostního placení, k němuž se vážou určitá rizika, proti nimž je nutné se chránit. Prvním důležitým bezpečnostním krokem je samotné podepsání platební karty při jejím převzetím. Kartu by její držitel neměl, spíše tedy nesmí nikomu půjčovat, jelikož se při neoprávněném držení karty jedná o trestný čin. PIN by osoba neměla nikomu sdělovat a v žádném případě by neměl být napsaný v blízkosti karty, např. v peněžence či přímo na kartě.

Pokud si jde klient vybrat hotovost, či využije jiné služby, které bankomat nabízí, měl by dbát na určitá bezpečnostní opatření. To znamená, že hned při zadávání PIN by měl klient dbát zvýšené pozornosti při jeho zadávání – např. zakrytím klávesnice, aby jeho PIN nemohl být odpozorován potencionálním podvodníkem. Také by měl klient zkontrolovat, zda nenesou známky neoprávněné manipulace – tj. zda není poškrábaný vstup pro karty, nebo zda není na bankomatu či jeho blízkosti nainstalovaná skrytá kamera. V případě, že bankomat po provedení určité služby platební kartu nevrátí, určitě by držitel karty od bankomatu neměl odcházet, ale měl by zavolat na zákaznickou linku své banky.

Při platbě v obchodě či zařízení poskytující služby je nutné, aby platící osoba kontrolovala svoji platební kartu, a po provedení dané transakce by měla být zkontrolována daná částka.

Dalším rizikem je zneužití karty **při platbě na internetu**, a proto i v tomto případě je nutné dodržovat určité bezpečnostní předpisy. Každá banka doporučuje při jakýchkoliv platbách na internetu využívat kartu kreditní, a to z toho důvodu, že pokud nastane problém (např. transakce se zaúčtuje dvakrát, či proběhne, ale zboží nedorazí), vždy se jedná o peníze vydavatele platební karty a klient tak o žádné peníze nepřijde. Prvním krokem je prověření dané stránky, což zahrnuje zkontrolování, zda daná firma provozující e-shop skutečně existuje, dále by si měl zákazník přečíst obchodní podmínky, recenze zákazníků a platební podmínky. Dalším krokem je zkontrolování, zda je daná stránka bezpečná. To držitel karty pozná podle symbolu „zámečku“ v levém horním rohu prohlížeče – jedná se o tzv. SSL certifikát, který znamená, že doména

webu oprávněně patří. Dále by měl držitel karty dbát na to, aby svoji kartu neukládal na stránky, které nezná (GoPay, 2018).

7.1 Typy podvodů

Každý držitel platební karty je ohrožen různými riziky, přičemž největší riziko představuje odcizení karty. V praxi je nutné, aby náklady na prevenci podvodů nebyly vyšší než úroveň ztrát. Proto je nutné udržet míru úrovně ztráty pod kontrolou a možná bezpečnostní opatření zavést jen tehdy, pokud jsou ekonomicky výhodná. Požadavky vydavatelů karet (platebních či identifikačních) na jejich bezpečnost je možné rozdělit podle Juříka (2003) do čtyř skupin:

- výběr vhodných klientů,
- nenapodobitelnost platebních prostředků,
- ověření totožnosti držitele karty – metody, jak totožnost klienta ověřit, jsou PIN, heslo, elektronický klíč či klientovo biometrické prvky,
- ověření oprávněnosti obchodníka karty přijímat.

Dle Juříka (2003) rizika, která se pojí s používáním platební kartou, jsou následující:

- **úvěrové ztráty** – toto riziko nastává v případě, kdy držitel karty není schopen uhradit výdaje, které s platební kartou zrealizoval (většinou s kartou úvěrovou). Výše rizika závisí na způsobu, jakým banka provádí ověření bonity klienta – tj. Credit Scoring. Výše je také závislá na míře rizika, které banka při tomto hodnocení akceptuje – tj. obchodní riziko. V takových případech je pak nutné, aby banka byla schopná včas reagovat na zhoršení finanční situace klienta. Právě proto se k platebním kartám sjednávají limity transakcí, u většiny karetních transakcí je nutná autorizace, jež ověřuje, zda je daná operace krytá finančním limitem klienta, u karet debetních se ověřuje také zůstatek na účtu. Pokud je limit či zůstatek na běžném účtu překročen, transakci nelze provést,
- **zneužití karty cizí osobou** – jež představuje pro vydavatele karet největší ztráty, v roce 1966 se tento druh rizika podílel 59 % na celkových ztrátách. Proto je velmi důležité, aby si držitel karty vždy kontroloval, zda má ji vlastní a případě odcizení tuto skutečnost okamžitě nahlásil své bance, která jí následně zablokuje – stoplistace karty. Odpovědnost za ztráty způsobené zneužitím odcizení karty nese držitel, a to podle podmínek daného vydavatele karty.

V členských zemí EU je pak toto riziko omezeno určitou částkou, tedy v případě, že klient nezpůsobil škodu hrubou nedbalostí či se na trestném činu nepodílel,

- **zneužití nedoručené karty** – nejčastějším způsobem doručení karty je zaslání jí poštou v oddělené zásilce od PIN kódu. Proto jsou některé karty odcizeny a zneužity tak, že na čistý podpisový proužek použije vytvořený podpisový vzor podle jména klienta. V 90. letech 20. století banky začaly zavádět určitá opatření kvůli zvyšujícím se případům tohoto rizika, kdy některé banky svým klientům předávají karty pouze osobně na pobočkách nebo pouze poštou,
- **padělání karty** – proti tomuto riziku slouží ochranné prvky na kartách (např. hologram, mikrotext či speciální proužky), přičemž karty čipové tuto ochranu zvyšují svým programovatelným mikroprocesorem. Padělky karet snadno odhalí speciální detekční systémy bank a platebních systémů,
- **podvodná žádost o kartu** – toto riziko představuje nejmenší procentní část podílející se na ztrátách a prevencí je ověření osobních dokladů klienta,
- **platba „na dálku“** – při platbě kartou prostřednictvím telefonu, faxu, či dnes nejčastěji na internetu (tzv. služba Mail/Telephone Order) je určitá možnost zneužití platební karty, jelikož při takových platbách je držitel karty nucen uvést číslo a platnost své karty.

7.2 Techniky podvodů

Existují určité techniky, jakými lze platební kartu odcizit a následně zneužít.

- **Libanonská smyčka** – je druh podvodu výroby padělaných karet, se kterým se dnes již není možné setkat. Princip podvodu spočívá v tom, že do snímače bankomatu vloží speciálně vytvořená zábrana (např. vlasec), která brání ve vrácení karty jejímu držiteli. Ten poté zadá PIN, vybere si peníze, ale bankomat mu kartu nevrátí, a proto odejde do pobočky banky tento problém vyřešit. V tento okamžik k bankomatu přistoupí podvodník, který zábranu odstraní a vyjme platební kartu, kterou okamžitě použije k dalším výběrům hotovosti či k placení (Juřík, 2003).
- **Skimming** – z angl. překladu „stírání, sbírání“ je jedna z dalších podvodných technik, jakou lze zneužít platební kartu. Princip spočívá v tom, že se elektronicky zkopírují originální údaje z magnetického proužku platební karty

na kartu jinou (samozřejmě bez vědomí držitele karty). Nedochozí však ke kopírování CVC/CVV, což by u padělku, se kterým by podvodník chtěl např. vybírat hotovost, u některých bankomatů nebylo možné (z důvodu kontroly prvků druhé stopy – CVC/CVV). Většina bankomatů ale tyto prvky nekontrolují, a proto je možné padělek úspěšně použít k výběru hotovosti (Klufa, F., & Scholz, P., 2009).

- **Phishing** – je podvodná technika založena na získání citlivých údajů – ať už hesel, rodného čísla, ale snahou je také získat údaje o platebních kartách či běžných účtů. Phishing je založen na rozesílání podvodných e-mailů náhodným osobám se snahou získat právě tyto údaje. Obvykle tyto e-maily vypadají důvěryhodně, jelikož je odesílatel nějaká známá organizace (např. PayPal, Česká pošta či banka). Po otevření tohoto e-mailu je klient požádán, aby zadal některé jeho osobní údaje, které jsou poté zneužity pro vytvoření padělku platební karty (Avast, nedatováno).
- **Trashing** – poměrně moderní technika podvodu, jejíž název je odvozen z anglického slova „trash – koš.“ V podstatě jde o vybírání odpadků ve snaze zjistit zajímavé citlivé údaje, které je možné následně zneužít.
- **Dotekové senzory a skryté kamery** – tyto techniky nejsou tolik rozšířené a jejich cílem je získání PIN kódu držitele platební karty. Dotekové senzory se instalují na klávesnici bankomatu, kam klient zadává PIN a skrytá kamera se instaluje nenápadně před bankomat – většinou se tato technika objevuje v kombinaci s libanonskou smyčkou či skimmingem (Klufa, F., & Scholz, P., 2009).

8 Trh platebních karet v České republice

Bezhotovostní placení se dostává do velké obliby, jelikož tuto formu placení využívá až 96 % populace. Každý občan si může zvolit, jaký typ platební karty by chtěl využívat a u jaké banky. Dle celkového přehledu počtu subjektů od ČNB je ke dni 20. 4. 2022 počet bank a poboček zahraničních bank celkem 44. K největším bankám, které vydávají platební karty, podle počtu klientů, patří (podle údajů z 1. čtvrtletí roku 2021):

- Česká spořitelna – která je nejstarší bankou v ČR a má více než 4,5 mil. klientů
- ČSOB – která jako druhá největší banka ve svých přehledech uvádí čísla za ČSOB jako banku, ČSOB Pojišťovnu, ČSOB Penzijní společnost či ČSOB Stavební spořitelny. Celkem má o něco méně klientů než Česká spořitelna, tedy přibližně 4,3 mil. klientů,
- Komerční banka – jež zaujímá 3. místo a má 1,6 mil. klientů,
- Moneta, Fio banka – u každé z těchto bank je milionový počet klientů
- Air Bank, Raiffeisenbank, mBank, Equa bank, UniCredit Bank a další – které mají počet klientů menší než je 1 milion (Hovorka, 2021).

Jak již bylo zmíněno, bezhotovostní placení se stává více rozšířeným, a především v době pandemie COVID-19. Z podzimního průzkumu z roku 2020, který prováděla společnost Mastercard, bylo navíc zjištěno, že s rostoucími čísly počtu nakažených osob lidé začali více používat platební karty namísto hotovosti. Z průzkumu bylo zjištěno, že přes 54 procent nákupů se uskutečnilo bezhotovostně. Více než 45 procent respondentů uvedlo, že začali používat bezhotovostní placení z důvodu, aby se v obchodech dlouho nezdržovali a neshlukovalo se tam tak větší množství lidí (iDnes & ČTK, 2020).

9 Vývoj na trhu platebních karet ve vybraných letech

Charakteristika trhu platebních karet bude prováděna za uplynulých 5 let, tj. v letech 2017–2021. První 3 roky nebyly téměř ničím ovlivněny, avšak v letech 2020 a 2021 ovlivnila probíhající pandemie COVID-19 ekonomický trh, včetně bankovního.

Následující analýza, pro niž data byla čerpána z dostupných dat poskytující Sdružení pro bankovní karty, se bude zaměřovat na statistiku:

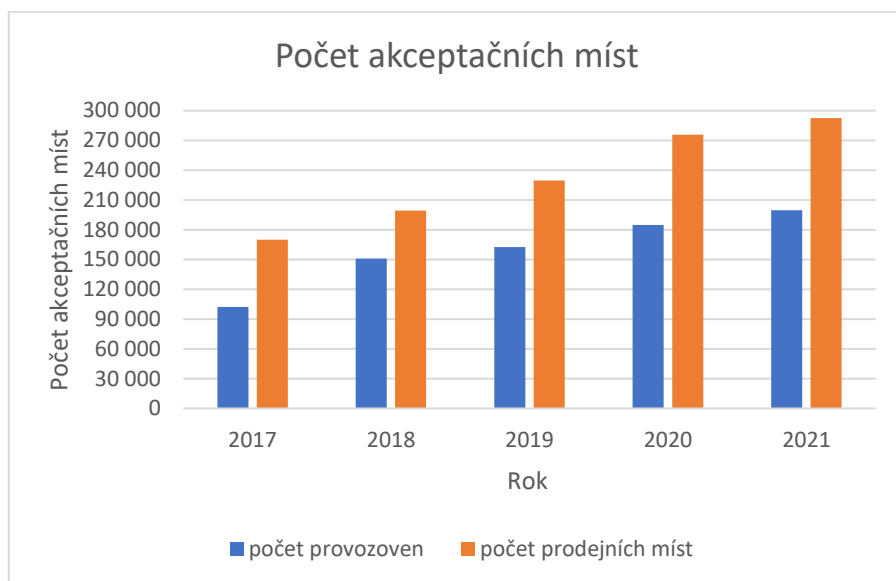
- akceptačních míst,
- vydaných platebních karet,
- počtů bankomatů a výběrů hotovostí,
- transakcí u obchodníků,

9.1 Počet akceptačních míst

První kategorií jsou akceptační místa platebních karet. S příchodem platebních karet byl malý podíl míst, kde byly platební karty akceptovány. S rostoucím vývojem a vydáváním platebních karet se akceptační místa rozšiřovala po celém světě. Charakteristika se bude týkat počtu provozoven a počtu míst s POS terminály. Provozovna je místo, kde se provozuje činnost na základě živnostenského listu a slouží k prodeji či poskytování služeb. Jedná se například o restauraci, obchod s potravinářským či nepotravinářským zbožím, kadeřnictví, salóny, hotely apod. Naproti tomu POS (Point of sale) je prodejní místo, kde se transakce za úhradu zboží či služeb uskutečňuje pomocí platebního terminálu.

Na obrázku č. 3 je pak možné vidět, jak se v průběhu pěti let změnil počet prodejních míst, který je podstatně vyšší než je počet provozoven. Podle dřívějších dat z webové stránky Sdružení pro bankovní karty tomu tak ale nebylo. Do roku 2009 byl počet provozoven mnohem vyšší než byla místa s akceptací platebních karet. Každým rokem přibývají prodejní místa s platebními terminály a v roce 2021 jejich počet přesáhl hranice 270 000. Počet provozoven neroste takovým tempem, což by mohlo být v důsledku COVID – 19, kdy byly na nějakou dobu provozovny omezeny vládními nařízeními, a tak by nebylo ekonomicky vhodné otvírat nové.

Obr. č. 3: Počet akceptačních míst

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Sdružení pro bankovní karty, 2022

V tabulce č. 1 je možné vidět počet internetových obchodů umožňujících platby prostřednictvím platebních bran. Platby na internetu se stávají více oblíbenými především z důvodu, že zákazník nemusí nikam jezdit a zboží si pořídí přímo z pohodlí domova. Z tabulky lze vyčíst, že za uplynulých 5 let stoupl počet internetových obchodů až na 17 tisíc z původních 6 tisíc. Největší tempo růstu nastalo v roce 2018, což bylo téměř 54 %, jelikož se počet zvedl o téměř 3 tisíce. V letech 2019 a 2020 se počet internetových obchodů pohyboval kolem 12 tisíc. Až v roce 2021 došlo opět k vysokému nárůstu, což mohlo být způsobeno probíhající pandemií Covid-19, který začal v roce 2020 a za ten rok si lidé více zvykli na nákupy přes internet, jelikož byly obchody zavřené, tedy až na ty nezbytně nutné. Průměrné tempo růstu pak dosahovalo 32 %.

Tab. č. 1: Počet internetových obchodníků a příslušná tempa růstu

Rok	2017	2018	2019	2020	2021
Počet internetových obchodů	6 137	9 432	11 341	12 325	17 534
Tempo růstu		53,69 %	20,24 %	8,68 %	42,26 %

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Sdružení pro bankovní karty, 2022

9.2 Počet vydaných platebních karet

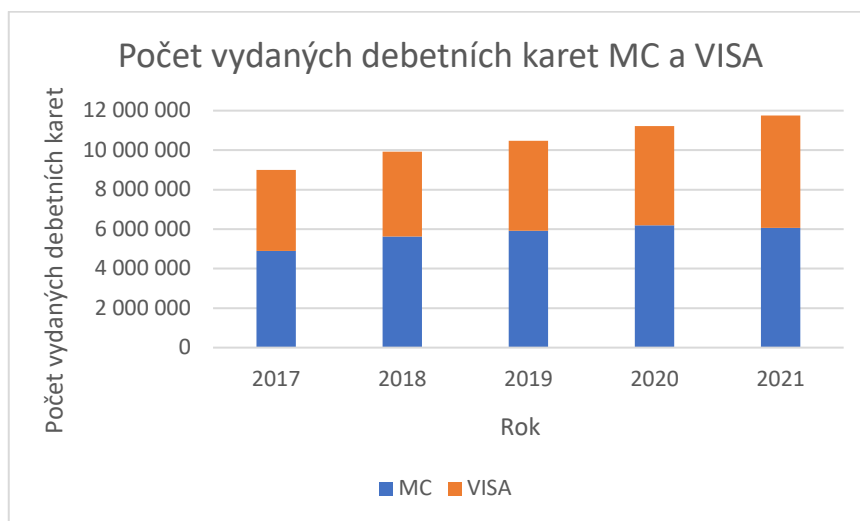
Data o počtu vydaných platebních karet jsou jedny z nejvýznamnějších. Karty, které jsou na našem území vydávány, jsou debetní, kreditní a charge karty. Největší asociace, jež karty vydávají, jsou MasterCard a VISA. Tyto dvě asociace mají na bankovním trhu absolutní převahu nad ostatními. Mezi ostatní karetní asociace vydávající platební karty se řadí Diners Club, American Express či JCB.

9.2.1 Debetní karty

Na obrázku č. 4 je možné vidět počet vydaných debetních karet od asociace MasterCard a VISA. Diners Club není asociací, která by vydávala debetní karty, ale pouze kreditní, proto zde nemá žádné zastoupení. Ostatní karetní asociace také nejsou vydavateli debetních karet, proto zde nebudou také zobrazeny.

Z obrázku č. 4 je jasné vidět, jak se každým rokem počet vydaných debetních karet zvyšoval, přičemž průměrné roční tempo růstu dosahuje 7,08 % a ke konci roku 2021 byl jejich počet téměř 12 milionů. Větší zastoupení má asociace MasterCard, ale ne vždy tomu tak bylo. Z dostupných údajů z dat Sdružení pro bankovní karty měla karetní VISA do roku 2015 převahu nad MasterCard. V roce 2018 bylo nejvyšší tempo růstu, kdy se jedná o 10,24 % a v absolutních číslech jde o nárůst 920 979. O rok později, tedy v roce 2019 došlo ke snížení tempa růstu a v roce 2020 došlo k jeho menšímu nárůstu. Naopak nejnižší tempo růstu nastalo v roce 2020, které dosahovalo pouze 4,71 %, což představuje nárůst kolem 400 000.

Obr. č. 4: Počet vydaných debetních karet MC a VISA

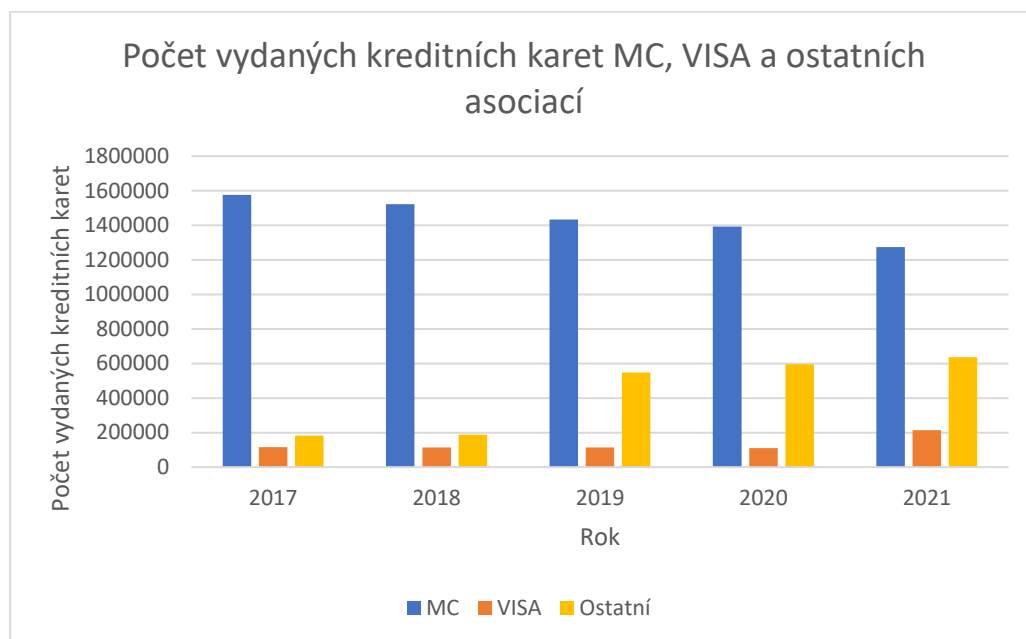
Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat Sdružení pro bankovní karty, 2022

9.2.2 Kreditní a charge karty

Co se týče analýzy počtu vydaných kreditních a charge karet, tak se do karetních asociací vydávající tyto karty řadí také Diners Club či asociace další. Jelikož se počet vydaných karet od Diners Club každoročně drží kolem 11 tisíc, nebude na obrázku č. 5 tato asociace uvedena, ale do statistiky (jako je např. tempo růstu a celkový počet) zahrnuta bude.

Z následujícího obrázku č. 5 je možné vidět, že největší zastoupení má asociace MasterCard. V roce 2017 byl celkový počet vydaných karet 80,55 % od asociace MC. Každým rokem se tento podíl snižoval a v roce 2021 představoval pouze 59,62 %. V roce 2017 byl počet vydaných karet 1 887 309 2021 dosahoval něco málo přes 2 miliony, což není takový nárůst jako u karet debetních. Průměrné roční tempo růstu dosahovalo pouze 3,35 %, jelikož každoroční nárůst nebyl tak vysoký. Tempo růstu v roce 2018 bylo dokonce v minusových procentech, přesněji tedy - 2,8 %. O rok později už dosahovalo téměř 15 %, kdy v absolutních číslech jde o nárůst 274 505 kreditních a charge karet. V roce 2020 představovalo tempo růstu pouze 0,12 % a v roce 2021 to bylo 1,24 %. Zatímco Diners Club a jejich počty vydaných karet dosahoval průměrně 11 683, tak ostatní asociace karty vydávaly každým rokem ve větším množství. Na konci roku 2017 ostatní karetní asociace vydaly celkem 182 321 kreditních a charge karet a na konci roku 2021 jich bylo 637 266.

Obr. č. 5: Počet vydaných kreditních karet MC, VISA a ostatních asociací

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat Sdružení pro bankovní karty, 2022

9.3 Bankomaty a výběry hotovosti

Prvním bankomatem, který se v České republice objevil, byl od tehdejší České státní spořitelny. Byl nainstalován na začátku roku 1989 a nejdříve ho mohli používat pouze zaměstnanci banky. Až na konci tohoto roku byl zpřístupněn i pro veřejnost. Bankomat nefungoval tak jako dnes, ale pracoval v tzv. offline režimu. To znamenalo, že držitel karty (spořitelní) neměl možnost zjistit aktuální zůstatek na bankovním účtu, jelikož se údaje aktualizovaly manuálně, a to jednou denně. Další nevýhodou bylo to, že byl výběr hotovosti limitován 1000 Kč jednou denně. O tři roky později Komerční banka zprovoznila první bankomat, který uměl fungovat v online režimu. Po roce 1992 začínal velký nárůst instalovaných bankomatů a s nimi se rozšiřovaly i jejich funkce (Veselíková, Kučera, 2019)

V tabulce č. 2 jsou k dispozici údaje o počtu bankomatů za posledních pět let a roční míra růstu každého roku. Z tabulky je vidět, že v roce 2018 dosahovala roční míra růstu 18 % a počet bankomatů vzrostl o více než 1000. Další rok bylo tempo růstu pouze na 3 % a počet bankomatů byl 5 644. V roce 2020 došlo k jejich snížení, což mohlo zapříčinit sloučení několika poboček různých bank. V posledním roce bylo nulové tempo růstu, to znamená, že nedošlo ani ke snížení, ani k nárůstu.

Tab. č. 2: Počet bankomatů

Rok	2017	2018	2019	2020	2021
Počet bankomatů	4 616	5 461	5 644	5 551	5 572
Tempo růstu		18 %	3 %	-2 %	0 %

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat Sdružení pro bankovní karty, 2022

V tabulce č. 3 je pak uveden počet výběrů hotovosti, a to jak v České republice, tak v zahraničí. Dále je zde uveden objem výběrů hotovosti v ČR. Počet domácích výběrů v roce 2017 dosahoval téměř 163 mil. Dalším rokem tento počet stoupl o 16 mil. Od roku 2019 se každoročně jejich počet snižoval a v roce 2021 byl počet domácích výběrů na pouhých 139 mil. Zatímco počet výběrů rostl a od roku 2019 se jejich počet snižoval, jejich objem byl každým rokem odlišný. V roce 2017 byl objem domácích výběrů téměř 680 mld. Kč, dalším rokem došlo k nárůstu o téměř 100 mld. V roce 2019 byl zaznamenán opět nárůst, v roce 2020 došlo ke snížení objemu a v roce 2021 došlo opět k nárůstu. To znamená, že i přesto, že v roce 2021 byl počet výběrů pouhých 140 mil, jejich objem ale dosahoval mnohem větších hodnot, než tomu bylo v roce 2017, kdy byl počet výběrů 162 mil., ale objem činil pouhých 677 mil. Kč. V kategorii počtu výběrů hotovosti zahraničí od roku 2017 – 2019 se čísla nijak významně neliší, což by mohlo být tím, že zahraniční výběry podléhají poplatkům za každý výběr. Od roku 2020 čísla opět klesla, což mohlo být zapříčiněno zavřenými hranicemi v důsledku pandemie.

Tab. č. 3: Počet a objem výběrů hotovosti v bankomatech (v tis. Kč)

Rok	2017	2018	2019	2020	2021
Počet výběrů v tuzemsku	162 292	178 839	175 784	140 575	139 249
Počet výběrů v zahraničí	3 408	3 958	3 931	2 644	2 862
Objem domácích výběrů	677 824 444	775 732 284	821 874 915	735 114 138	796 527 965

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Sdružení pro bankovní karty, 2022

Pokud by se pak objem domácích výběrů vyjádřený v tis. Kč vydělil počtem výběrů v tuzemsku, získal by se průměrný počet jednoho výběru. V roce 2017 činila průměrná výše 1 výběru 4 177 Kč a každým rokem toto číslo rostlo. V roce 2018 průměrná výše 1 výběru dosahovala 4 338 Kč, v roce 2019 4 675 Kč, v předposledním roce byl nárůst o téměř 600 Kč a v posledním roce byla tato výše 5 720 Kč.

9.4 Transakce u obchodníků

Druhou důležitou skupinou při analýze platebních karet jsou platby u obchodníků. Na internetových stránkách Sdružení pro bankovní karty jsou tato data vedena pod kategorií „issuing“. Tento pojem představuje odborný termín pro proces vydávání a spravování platebních karet od tzv. issuera neboli vydavatele. Do této kategorie budou zahrnuty platby provedené na našem území a v zahraničí, a to platebními kartami vydanými v České republice (Bankovní karty, nedatováno).

9.4.1 Domácí platby

Domácí platby zahrnují téměř 90 % tzv. „issuing plateb“. V následující tabulce č. 4 jsou uvedeny počty transakcí, jejich objem a k nim příslušná tempa růstu. Jak je vidět, počet transakcí, a i objem každoročně roste. Počet transakcí se z původních 737 milionů dostal na hranici 1,6 miliardy, což je nárůst více než 50 %. Objem domácích transakcí má opět podobný nárůst. Průměrné roční tempo růstu počtu plateb dosahuje 22,89 % a u objemu je to 24,09 %. Nejnižší míra růstu u počtu plateb byla zaznamenána v roce 2020, kdy v absolutních číslech šlo o nárůst pouze 203 291 892. V kategorii tempa růstu objemu plateb dosahovala nejvyšší hodnotu v roce 2019. Naopak nejvyšší tempo růstu bylo zaznamenáno v případě obou kategorií v roce 2018, kdy u počtu plateb se jedná o 32,47 % a u objemu je tato hodnota na 51,56 %.

Tab. č. 4: Počet a objem domácích plateb u obchodníků a příslušná tempa růstu (v tis. Kč)

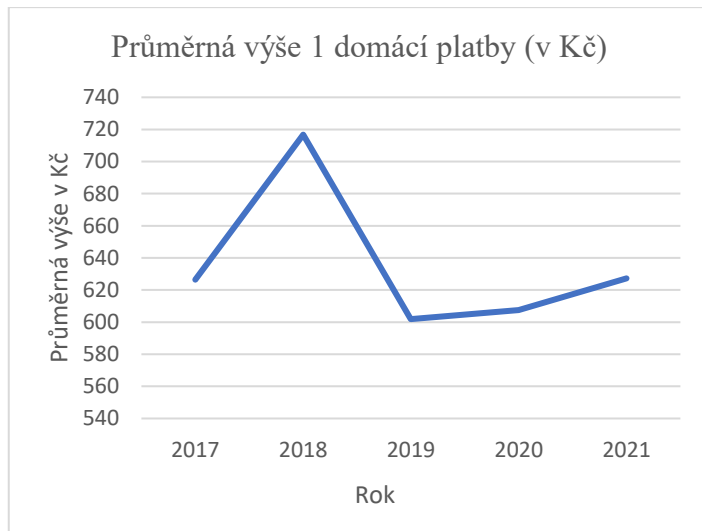
Rok	2017	2018	2019	2020	2021
Počet transakcí	736 958	976 214	1 179 506	1 373 873	1 673 469
Objem transakcí	461 671 831	699 697 442	709 927 900	834 739 053	1 049 801 368
Tempo růstu počtu plateb		32,47 %	20,82 %	16,48 %	21,81 %
Tempo růstu objemu plateb		51,56 %	1,46 %	17,58 %	25,76 %

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat Sdružení pro bankovní karty, 2022

Na obrázku č. 6 je pak zobrazeno, jak se měnila za posledních 5 let průměrná výše 1 domácí platby. V roce 2017 byla tato částka vypočítána na 627 Kč, o rok později došlo k nárůstu a průměrná výše činila 717 Kč. V roce 2019 došlo k významnému poklesu, kdy tato částka činila pouze 602 Kč. Poslední dva roky pak tato částka mírně

stoupá a v roce 2021 činila průměrná výše 1 domácí platby 627 Kč, a tím se průměrná výše dostala na stejnou úroveň jako v roce 2017.

Obr. č. 6: Průměrná výše 1 domácí platby (v Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat Sdružení pro bankovní karty, 2022

9.4.2 Zahraňní platby

Zahraňní platby mají výrazně nižší podíl na všech provedených plateb u obchodníků, což je možné vidět v tabulce č. 5. Počet zahraňních transakcí dosahuje v roce 2021 hodnoty 178 277 591, což je téměř trojnásobek původní hodnoty z roku 2017. U objemu těchto plateb je zaznamenán do roku 2019 vysoký nárůst, kdy se jedná o hodnotu 56 miliard. V roce 2020 došlo mírnému poklesu a v roce 2021 došlo naopak k vysokému nárůstu. Tento pokles a následný nárůst mohl být způsoben zavřenými hranicemi v důsledku pandemie COVID-19. V případě počtu zahraňních plateb dosahuje hodnota průměrného ročního tempa růstu 25,5 % a u objemu těchto plateb je tato hodnota 25,87 %. Nejnižší roční tempo růstu bylo zaznamenáno v roce 2020 a obě hodnoty byly záporné. U zahraňních plateb bylo tempo růstu - 0,03 % a u objemu těchto plateb tato hodnota dosahovala dokonce - 7,66 %. Naopak nejvyšší tempo růstu počtu plateb bylo v roce 2018 a hodnota činila téměř 51 % a v případě objemu růstu plateb byla nejvyšší hodnota tempa růstu v roce 2021, kdy činila téměř 50 %.

Tab. č. 5: Počet a objem zahraničních plateb u obchodníků a příslušná tempa růstu (v tis. Kč)

Rok	2017	2018	2019	2020	2021
Počet zahraničních transakcí	74 935	112 872	142 925	142 882	178 277
Objem zahraničních transakcí	78 508 160	105 968 174	134 639 093	124 321 116	185 372 622
Tempo růstu počtu plateb		50,63 %	26,63 %	-0,03 %	24,77 %
Tempo růstu objemu plateb		34,98 %	27,06 %	-7,66 %	49,11 %

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat Sdružení pro bankovní karty, 2022

V následujícím obrázku č. 7 je opět uvedena průměrná výše 1 zahraniční platby. Oproti domácím platbám jsou tyto hodnoty podstatně vyšší. V roce 2017 tato výše činila 1048 Kč a následující tři roky tato hodnota klesala. V roce 2020 pak průměrná výše 1 zahraniční platby činila pouhých 871 Kč. V posledním roce je možné vidět, že se hodnota této částky zvedla a činila tak 1040 Kč.

Obr. č. 7: Průměrná výše 1 zahraniční platby (v Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat Sdružení pro bankovní karty, 2022

10 Omezující faktory pro rozšíření platebních karet

Tato kapitola se bude zabývat omezujícími faktory pro rozšíření platebních karet. Jak již bylo zmíněno, bezhotovostní placení dnes využívá 96 % populace. Ten zbytek je tvořen převážně dětmi a seniory. V České republice je k 31. 12. 2021 evidováno 10 515 669 obyvatel. K tomuto datu bylo celkem vydáno 14 092 533 platebních karet, což znamená, že na jednoho obyvatele připadá 1,34 platební karty (Bankovníkarty, nedatováno).

Je nutné zmínit, že tato hodnota se udává na obyvatele v jakékoli věkové kategorii. Pokud by byl brán v úvahu věk 18+, kdy je možné plně využívat platební kartu, byla by hodnota karty na jednoho obyvatele vyšší. V praxi to znamená, že i když je sice možné v 15-ti letech využívat platební kartu, avšak takový občan nemůže s touto kartou jít do tzv. mínusu či si na kartu sjednat půjčku. V současnosti je však možné, že i 8-leté dítě má nárok na platební kartu, se kterou je možné pouze nakupovat či vybírat hotovost. Dnes již mnoho bank do svých portfolií zavádí dětská konta, kdy má rodič přehled o každé uskutečněné transakci. Cílem tohoto produktu je snaha, aby děti získali finanční přehled a naučili se hospodařit s penězi. I přes to ale mnoha rodičů tuto možnost nevyužívá. Důvodem může být nejistota a nedůvěra v dítěti, a navíc jim to může přijít jako zbytečné (ČSOB, 2020).

Dalším faktorem by mohla být neochota sbírat nové informace. V současnosti mají občané mnoho příležitostí, jak se k novým informacím dostat. Média, a především internetové stránky zveřejňují informace i novinky v oblasti bankovníctví. Převážně pak banky nabízí nové produkty s cílem, aby upoutali pozornost potenciálním klientům. Jenomže většina občanů nemá opět zájem, jsou k takovým produktům nedůvěřiví. Možná ale kdyby se těmito nabídkami více zabývali, zjistili by, že by získali mnoho výhod a ušetřili finanční prostředky. Možným řeším by bylo, kdyby platební karty od bank byly předmětem reklamní kampaně i obchodních řetězců.

Dalším omezujícím faktorem při rozšíření platebních karet by mohl být přístup seniorů k moderním technologiím na trhu. Z dostupných údajů Českého statistického úřadu ze sčítání lidu za rok 2021 tvoří senioři ve věku 65 let a více celkem 20,4 %, v absolutních číslech se jedná o 2,15 milionů osob. Každým rokem se ale tato skupina rozrůstá.

I přesto, že jsou senioři, kteří se moderním technologiím nebrání, stále tu jsou ale tací, kteří technologiím nevěří. Moderní technologie jsou pak pro ně něco nového, nechtějí je vyzkoušet a raději zůstanou u hotovostního placení. Nedůvěra k platebním kartám ale zapříčiňuje, že jsou poté senioři terčem krádeží, protože zrovna ti mají u sebe velké finanční obnosy. Kdyby ale byli ochotni si vyzkoušet bezhotovostní placení, zjistili by, že je to snadnější, pohodlnější a nemuseli by se obávat o svou hotovost. I přesto ale převládá skupina seniorů, jež platební karty vlastní a plnohodnotně je využívají (czso, nedatováno).

Například ČSOB nabízí tomuto segmentu účet pro seniory. Od dubna 2021 mají pak tito občané možnost využít speciální telefonní linku určenou právě pro ně. ČSOB také v článku z roku 2021 uvedlo, že více než 80 % seniorů využívá platební kartu. Navíc tato skupina není pro ČSOB lhostejná, což uvedl i Milan Jursík z ČSOB: „Skupina seniorů je důležitou a nezanedbatelnou skupinou klientů ČSOB. Proto jim přinášíme speciálního Průvodce seniora světem financí. Jde o elektronickou brožuru, která obsahuje celkem deset kapitol a je psaná srozumitelně formou příběhů.“ Navíc také dodal, že značná část brožury je věnována moderním nástrojům pro obsluhu účtu, které usnadní seniorům život (ČSOB, 2021).

11 Budoucí vývoj platebních karet

Ve spojení se současnými moderními technologiemi jsou platby kartou, ať už jakýmkoliv způsobem, každodenní záležitostí. Jedná se především o online placení prostřednictvím platebních portálů, dále o platby pomocí mobilních telefonů či „chytrých hodinek. Navíc se do obliby dostávají tzv. virtuální platební karty. Je to takový typ karty, jejíž podoba je odlišná od klasických platebních karet, jelikož neexistuje v plastové podobě. Tato karta slouží výhradně pro platby uskutečněné na internetu. V praxi to znamená, že držitel této karty nemá možnost výběru hotovosti, ani zaplatit v kamenném obchodě. Proto je také často tato karta zaměňována s platební kartou, kterou má její držitel uloženou v mobilním telefonu. Virtuální karty nabízí zatím pár vydavatelů, mezi které se řadí například Česká spořitelna či Komerční banka (Němcová, 2020).

Co se týče bankomatů, ty dnes nabízí možnost dobít si pomocí něho kredit na mobilní telefon, uhradit fakturu mobilnímu operátorovi či zadat platební příkaz. Dále také dokáží navýšit kontokorent, požádat o úvěr či dokonce sjednat pojištění. Novinkou na trhu bankomatů jsou pak tzv. „drive-up bankomaty“. Takové bankomaty nabízí Komerční banka a jsou navrženy tak, aby bylo možné vybírat a vkládat hotovost skrz okénko osobního automobilu. Komerční banka jich má celkem 5 a jsou umístěny na čerpacích stanicích Benzina ORLEN. Právě v době covidové byly tyto bankomaty přívětivější, a to z důvodu, že se klienti nedostali do kontaktu s jinou osobou u bankomatu (KB, 2020).

Obr. č. 8: Drive – up bankomat

Převzato: KB, 2020

V současnosti není zřejmé, že by se platební karty rozšiřovaly. Jak již bylo zmíněno, 96 % populace využívá právě bezhotovostní placení. Je tedy možné, že se nabízené platební karty a služby s nimi spojené budou spíše zdokonalovat, než aby trh přišel s něčím novým. Navíc se zvětšující se bezpečností platebních karet se mnoho držitelů vyhýbá větší hotovosti, a tak mnoho plateb uskutečňují právě prostřednictvím platebních karet. Možným budoucím vývojem by mohlo být větší rozšíření kreditních karet, jelikož banky nabízí mnoho výhod, které by mohly potenciální držitelé karet zaujmout. Hlavní výhodou kreditních karet je fakt, že jsou určeny pro platby na internetu, protože držitel této karty používá peníze banky. Při nedodání zboží pak může klient nárokovat peníze od banky zpět, což u debetní karty není možné. Dále by se mohly rozšiřovat počty míst akceptujících platební karty, především tedy o malé obchodníky, jež tyto terminály nevlastní. S rychlostí bezkontaktních plateb rostou počty plateb kartou malých objemů. Jedná se například o platby ve veřejné dopravě, kdy má občan možnost zakoupit jízdenku i za pár korun. Tyto platby by mohly být v budoucnosti přirozenou záležitostí, jelikož nemusí u sebe nosit hotovost s malými částky a snadno použijí platební kartu.

Závěr

Cílem této práce bylo seznámení s platebními kartami, jakožto nástrojem pro každodenní platby. První část byla teoretická, kdy na začátku byla zmíněna historie, následně byly popsány, jaké druhy platebních karet jsou vydávány a jaké jsou jejich náležitosti. Dále byly v práci zmíněny a popsány způsoby využití platebních karet, výhody a nevýhody spojené s jejich využíváním a možná rizika. Druhá část byla zaměřena na analýzu trhu platebních karet a na jejich vývoj.

Analýza trhu platebních karet v České republice byla zpracována za posledních pět let, tedy za období od roku 2017 do roku 2021. Tato analýza byla rozdělena do 4 částí. První částí byla zaměřená na vývoj počtu akceptačních míst, kde bylo zjištěno, že každým rokem se zvedají počty prodejních míst, které akceptují platby prostřednictvím platebního terminálu. Navíc také roste počet internetových obchodů, které nabízí možnost platby platební kartou. Druhou kategorií, která patří k jedné z nejvýznamnějších, jsou počty vydaných karet. Nejdříve byla zpracována data o kartách debetních, které jsou na trhu nejrozšířenější. Větší zastoupení má karetní asociace MasterCard, ale lze konstatovat, že v budoucnu by tato asociace mohla mít stejné zastoupení se společností VISA. Co se týče kreditních a charge karet, ty jsou ve světě platebních karet méně zastoupené, ale do budoucna by jejich počet mohl zaznamenat nárůst. Dále byly zhodnoceny bankomaty na našem území, jejichž počet se nijak nemění. Poslední analyzovanou kategorií byly provedené platby, ať už na našem území, či v cizích zemích, avšak pouze těmi kartami, jež byly vydány v České republice.

Na závěr této práce byly okrajově zmíněny, jaké jsou omezující faktory při rozšiřování platebních karet na trhu. I přesto jsou ale platební karty nejrozšířenějším platebním prostředkem. Jak již bylo zmíněno, nepředpokládá se, že by banky přišly na trh s novými produkty, avšak nabídka současných platebních karet bude ustálena a zdokonalována. V budoucnu by však mohla fyzická podoba karet úplně vymizet a platby by se uskutečňovaly pouze kartami ve virtuální podobě.

Seznam použité literatury

Monografie

- Dvořák, P. (2005). *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. (3. vyd.). Linde.
- Juřík, P. (1999). *Svět platebních a identifikačních karet*. Grada.
- Juřík, P. (2003). *Encyklopedie platebních karet: historie, současnost a budoucnost peněz a platebních karet*. Grada Publishing.
- Kantnerová, L. (2016). *Základy bankovníctví: Teorie a praxe*. C. H. Beck.
- Revenda, Z. a kol. (2005). *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. (4. vyd.). Management Press
- Schlossberger, O. a kol. (2000). *Platební styk*. Bankovní institut vysoká škola.

Internetové zdroje

- Avast. (n.d.). *Phishing*. Dostupné 28. 10. 2021 z <https://www.avast.com/cs-cz/c-phishing#gref>
- Česká spořitelna. (n.d.) *Příručka pro držitele platební karty*. Dostupné 5. 10. 2021 z https://www.csas.cz/static_internet/cs/Redakce/Ostatni/Ostatni_IE/Prilohy/prirucka_drzitele_platebni-karty.pdf
- Český statistický úřad. (2021). *Obyvatelstvo*. Dostupné 15. 2. 2022 z https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_lide
- ČSOB. (2021). *Senioři využívají v ČSOB stále více platební karty a bankovníctví na dálku. Zvyšuje se i zájem o speciální infolinku*. Zlatá Koruna. Dostupné 15. 2. 2022 z <http://www.zlatakoruna.info/zpravy/karty/seniori-vyuzivaji-v-csob-stale-vice-platebni-karty-bankovnictvi-na-dalku-zvysuje-se-i-zajem-o-specialni-infolinku>
- ČSOB. (n.d.). *Účet a platební karta pro děti*. Dostupné 15. 2. 2022 z <https://www.csob.cz/portal/v-obraze/blog/clanky/ucet-a-platebni-karta-pro-deti>
- Finance. (n.d.). *Platební karty a poplatky*. Dostupné 10. 10. 2021 z <https://www.finance.cz/ucty-a-sporeni/platebni-karty/abeceda-platebnich-karet/poplatky/>
- Finance. (n.d.). *Výhody platebních karet*. Dostupné 20. 10. 2021 z <https://www.finance.cz/ucty-a-sporeni/platebni-karty/abeceda-platebnich-karet/vyhody/>
- GoPay. (2018). *Jak bezpečně platit kartou na internetu*. Dostupné 16. 10. 2021 z <https://www.gopay.com/blog/jak-bezpecne-platit-kartou-na-internetu/>
- Hovorka, J. (2021). *Největší banky v Česku. Žebříček podle počtu klientů i peněz*. Peníze. Dostupné 10. 1. 2021 z <https://www.penize.cz/bezne-ucty/425357-nejvetsi-banky-v-cesku-zebricek-podle-poctu-klientu-i-penez>
- Hovorková, K. (2018). *Vypadají jako nástroj moderní doby. Přitom platební karty pamatují už víc než sto let*. Aktuálně. Dostupné 28. 9. 2021 z <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/platebni-karty-pamatuji-uz-vic-nez-sto-padesat-let/r~01ca4fbaee3d11e8a1900cc47ab5f122/v~sl:8083d4ed7d429afafabdab35d52575f7/>

- iDnes & ČTK. (2020). *Covid změnil způsoby placení Čechů. Poprvé víc využívají karty než hotovost.* iDnes. Dostupné 10. 1. 2022 z https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/mastercard-platby-karta-cesi.A201208_113613_ekonomika_bur
- Klufa, F., & Scholz, P. (2009). *Podvody v oblasti bezhotovostních plateb v ČR (studie).* Sdružení českých spotřebitelů, o. s. Dostupné 28. 10. 2021 z http://www.finarbitr.cz/download/137_cs_a5_bezhotovostni_podvody.pdf
- Komerční banka. (n.d.). *Drive-up bankomaty KB na čerpacích stanicích Benzina ORLEN se osvědčily během nouzového stavu.* Dostupné 20. 3. 2022 z <https://www.kb.cz/cs/o-bance/pro-media/tiskove-zpravy-2020/pres-ctyri-drive-up-bankomaty-kb-na-cerpacich-stand>
- MALL Pay. (n.d.). *Blokace platební karty.* Dostupné 10. 10. 2021 z <https://mallpay.cz/blog/slovník-pojmu/pismeno-b/blokace-platebni-karty/>
- Moneta. (n.d.). *Co je CVV/CVC kód.* Dostupné 7. 10. 2021 z <https://www.moneta.cz/slovník-pojmu/detail/co-je-cvv-cvc-kod>
- Moneta. (n.d.). *Co je MasterCard a VISA.* Dostupné 5. 10. 2021 z <https://www.moneta.cz/slovník-pojmu/detail/co-je-mastercard-a-visa>
- Nacher, P. (2012). *Vše o kreditní kartě.* Bankovní poplatky. Dostupné 5. 10. 2021 z <https://www.bankovnipoplatky.cz/vse-o-kreditni-karte-8914.html>
- Němcová, V. (2020). *Virtuální karty pro platby na internetu. Kdo je nabízí a za jakých podmínek.* Měsíc. Dostupné 18. 2. 2022 z <https://www.mesec.cz/clanky/virtualni-karty-pro-platby-na-internetu-kdo-je-nabizi/>
- Ondráčková, K. (2013). *Co ukrývá kód platební karty.* E15 FineExpert. Dostupné 7. 10. 2021 z https://finexpert.e15.cz/co-ukryva-kod-platebni-karty_1
- Peníze. (n.d.). *Jaké jsou podmínky pro získání kreditní karty.* Dostupné 10. 10. 2021 z <https://www.penize.cz/15816-jake-jsou-podminky-pro-ziskani-kreditni-karty>
- Sdružení pro bankovní karty. (n.d.). *Statistiky.* Dostupné 10. 2. 2022 z http://www.bankovnikarty.cz/pages/czech/profil_karty.html
- Sdružení pro bankovní karty. (n.d.). *Statistiky.* Dostupné 22. 1. 2022 z http://www.bankovnikarty.cz/pages/czech/profil_statistiky.html
- Souček, O. (2018). *Jaký je rozdíl mezi debetní a kreditní kartou? Správnou odpověď zná jen zhruba polovina Čechů.* E15. Dostupné 1. 10. 2021 z <https://www.e15.cz/kreditni-debetni-karta-wiki>
- Veselíková, M. & Kučera, P. (2019). *Bankomat slaví narozeniny. První v Česku nevěděl, kolik máte.* Peníze. Dostupné 28. 1. 2022 z <https://www.penize.cz/platebni-karty/410920-bankomat-slavi-narozneniny-prvni-v-cesku-nevedel-kolik-mate>

Seznam tabulek

Tab. č. 1: Počet internetových obchodníků a příslušná tempa růstu	35
Tab. č. 2: Počet bankomatů	39
Tab. č. 3: Počet a objem výběrů hotovosti v bankomatech (v tis. Kč).....	39
Tab. č. 4: Počet a objem domácích plateb u obchodníků a příslušná tempa růstu (v tis. Kč).....	40
Tab. č. 5: Počet a objem zahraničních plateb u obchodníků a příslušná tempa růstu (v tis. Kč).....	42

Seznam obrázků

Obr. č. 1: První platební karta.....	8
Obr. č. 2: Přední a zadní strana současné platební karty	18
Obr. č. 3: Počet akceptačních míst.....	35
Obr. č. 4: Počet vydaných debetních karet MC a VISA.....	37
Obr. č. 5: Počet vydaných kreditních karet MC, VISA a ostatních karetních asociací ..	38
Obr. č. 6: Průměrná výše 1 domácí platby (v Kč)	41
Obr. č. 7: Průměrná výše 1 zahraniční platby (v Kč)	42
Obr. č. 8: Drive – up bankomat	46

Abstrakt

Švarcová, S. (2022). *Využití platebních karet v České republice* (Bakalářská práce), Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická, Česko.

Klíčová slova: platební karta, debetní karta, kreditní karta, bankomat, platba, výběr hotovosti

Tato bakalářská práce se zaměřuje na platební karty vydané v České republice a na jejich využívání. Hlavním cílem této práce je na základě teoretických východisek charakterizovat platební karty jako nástroj bezhotovostního placení a následně zanalyzovat trh platebních karet v České republice. Teoretická část se zabývá historií platebních karet, jaké jsou druhy platebních karet a jejich náležitosti. Dále se teoretická část zaměřuje na využívání platebních karet, jejich výhody a nevýhody a v neposlední řadě také na bezpečnost používání platebních karet. Cílem této práce je poté v praktické části charakterizovat trh platebních karet v České republice a jeho vývoj ve vybraných letech. Závěrem budou popsány omezující faktory pro rozšíření platebních karet a popsán možný budoucí vývoj.

Abstract

Švarcová, S. (2022). *Use of payment cards in the Czech Republic* (Bachelor Thesis). University of West Bohemia, Faculty of Economics, Czech Republic.

Key words: payment card, debit card, credit card, cash machine, payment, cash withdrawal

This bachelor thesis focuses on payment cards issued in the Czech Republic and their use. The main goal of this work is based on theoretical principles to characterize payment cards as a cashless payment tool and then analyze the payment card market in the Czech Republic. The theoretical part deals with the history of payment cards, what are the types of payment cards and their requirements. Furthermore, the theoretical part focuses on the use of payment cards, their advantages and disadvantages and, last but not least, the security of the use of payment cards. The aim of this work is then in the practical part to characterize the payment card market in the Czech Republic and its development in selected years. Finally, the limiting factors for the expansion of payment cards will be described and possible future developments will be described.